

10.3.2014

Gold Fields Arctic Platinum Oy
Ahjotie 7
96320 Rovaniemi

Viite: Lausuntopyyntö 3.9.2013 Simojoen Natura-arvioinnista

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Suhangon kaivoshankkeen Natura-arvioinnista

Gold Fields Arctic Platinum Oy (GFAP Oy) on pyytänyt 3.9.2014 Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) lausuntoa Suhangon kaivoshankkeen Natura-arvioinnista. Natura-arviointi koskee Simojoen Natura-aluetta (FI 130 1613). Lisäksi arviossa on käsitelty Natura-arvioinnin tarpeellisuutta muiden hankealueen lähistöllä sijaitsevien Natura-arvioiden osalta. GFAP Oy:llä on Suhangon alueella voimassa oleva ympäristö- ja vesitalouslupa. Natura-arvio on tehty, koska yhtiö suunnittelee kaivostoiminnan aloittamista voimassa olevaa ympäristölupaa ja kaivospiiriä laajempaan.

Hankkeen kuvaus

Laajennus liittyy jo luvan saaneiden Konttijärven ja Ahmavaaran louhosten koon kasvattamiseen sekä uusien louhosten, Suhanko-Pohjoisen, Vaaralammen, Tuumasuon ja Pikku-Suhangon, käyttöönottoon. Tuotantokapasiteetti on kaikissa vaihtoehdoissa sama, 10 Mt malmia vuodessa. Vuotuinen kokonaislouhintamäärä on noin 60–70 Mt toiminnan alkuvaiheessa. Uudet louhokset lisääisivät sivukivialueiden määrää ja kasvattaisivat vaahdotuksen rikastushiekka-altaan kokoa. Vaahdotusrikaste on tarkoitus jatkojalostaa hydrometallurgiselle Platsol-menetelmällä. Siitä syntyvä hydrometallurginen sakka varastoidaan erilliseen altaaseen.

Vaihtoehdot VE1, VE2 ja VE2+ perustuvat käyttöön otettavien louhosten lukumäärään. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu nykyinen tilanne eli ns. nollavaihtoehto VE0 sekä voimassa olevan ympäristöluvan mukainen toiminta, VE0+. Louhosten määrä eri vaihtoehdoissa on seuraava:

- VE0+: Konttijärvi, Ahmavaara
- VE1: Konttijärvi, Ahmavaara, Suhanko-Pohjoinen
- VE2: Konttijärvi, Ahmavaara, Suhanko-Pohjoinen, Tuomasuo, Vaaralampi

- VE2+: Konttijärvi, Ahmavaara, Suhanko-Pohjoinen, Tuomasuo, Vaaralampi, Pikku-Suhanko

Vaihtoehtoihin VE1, VE2 ja VE2+ sisältyy alavaihtoehtoja, jotka koskevat mm. eri louhosten sivukivien läjitysalueiden sijoitusvaihtoehtoja. Vaihtoehto VE1:ssä Suhanko-Pohjoinen louhoksen käyttöönottoon liittyy Yljoen siirto. Vaihtoehdossa VE2 tulee tarkasteltavaksi Suhankojärven pohjoisosan ja Vaaralammen kuivatus, koska Vaaralammen avolouhos sijoittuu niiden kohdalle.

Kaivoshankkeen ympäristössä sijaitsevat Natura 2000 -alueet

Simojoki (FI 130 1613)

Simojoki on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Alueen suojeluperusteena on luontodirektiivin liitteen I luontotyyppi Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. Lisäksi suojeluperusteena on luontodirektiivin liitteen II lajeista kirjojokikorento ja jokihelmisimpukka.

Tuiskukivalon närheikkö (FI 130 1814)

Tuiskukivalon närheikkö on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Alueen suojeluperusteena ovat luontodirektiivin liitteen I luontotyypit (priorisoidut luontotyypit on lihavoitu): **puustoiset suot, boreaaliset luonnonmetsät, aapasuot ja letot**. Lisäksi suojeluperusteena on luontodirektiivin liitteen II lajeista mäntyhuppukuoriainen.

Saariaapa-Hattuselkä (FI 130 1612)

Saariaapa-Hattuselkä on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Suojeluperusteena ovat luontodirektiivin liitteen I luontotyypit (priorisoidut luontotyypit on lihavoitu): **puustoiset suot, boreaaliset luonnonmetsät, aapasuot**, letot, pikkujoet ja purot sekä humuspitoiset lammet ja järvet. Lisäksi suojeluperusteena on luontodirektiivin liitteen II lajeista saukko, haavansahajumi sekä tikankontti ja yksi uhanalainen laji.

Runkaus (FI 130 1601)

Runkaus on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Suojeluperusteena ovat luontodirektiivin liitteen I luontotyypit (priorisoidut luontotyypit on lihavoitu): **puustoiset suot, boreaaliset luonnonmetsät, aapasuot, keidassuot**, letot, lehdot, pikkujoet ja purot sekä humuspitoiset lammet ja järvet. Lisäksi suojeluperusteena on luontodirektiivin liitteen II lajeista saukko sekä lapinleinikki, tikankontti ja yksi uhanalainen laji.

Tiivistelmä kaivoshankkeen vaikutuksista Simojoen luontoarvoihin Natura-arvioinnin mukaan

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit

Kaivoksen vesistövaikutukset Simojokeen syntyvät aluevesien johtamisesta, mahdollisista virtaamamuutoksista ja Ylijoen siirtämisestä. Aluevesiä syntyy toiminnan aikana pintamaiden, kuten turpeen ja moreenin läjitysalueiden sekä louhosten sivukivialueiden pintavalunnasta. Valtaosa pintavesikuormituksesta aiheutuu sivukivialueiden valumavesistä. Kaivoksen vesienhallintasuunnitelman mukaan prosessivedet tullaan johtamaan Kemijokeen.

Aluevesien mukana Simojoen vesistöalueelle kulkeutuu lähinnä sulfaattia, kiintoainetta, typen yhdisteitä ja metalleja. Selvityksen mukaan kuormittavista aineista ainoastaan nikkelpitoisuudet olivat selvästi koholla. Nikkelpitoisuus nousi korkeimmillaan tasolle 15,5 µg/l alivirtaamakausina. Ympäristölaatu normiraja kuitenkin alittuu. Kiintoainepitoisuudet jäävät vaikutusarviointien mukaan alhaisiksi (<3 mg/l) kaikissa tarkastelutilanteissa. Sulfaattipitoisuus vaihteli alivirtaamakaudella 2,8–32 mg/l. Korkeimmilleen pitoisuudet nousivat alivirtaamakautena toiminnan loppuvaiheessa hydrologisilta olosuhteiltaan poikkeuksellisen sateisena vuonna. Ravinnepitoisuudet olivat korkeimmillaan karun tai lievästi rehevien vesien tasolla.

Suhanko-Pohjoinen louhoksen käyttöönottamiseen liittyvä Ylijoen siirto aiheuttaa lähinnä kiintoainepäästöjä. Natura-arvioinnin mukaan päästöjen ei kuitenkaan arvioida kuormittavan Simojokea, koska suurimman osan kiintoaineesta arvioidaan sedimentoituvan Portimojärveen.

Louhokset, rikastushiekka-altaat sekä muut läjitysalueet pienentävät virtaamia ja laskevat vedenkorkeuksia Ruonajoen yläosan, Suhankojoen, Väliojan ja Ylijoen valuma-alueilla. Aluekuivatusvesien johtaminen Simojoen vesistöalueelle tasoittaa kuitenkin vesimäärien laskua kaivosalueen lähivesissä ja sen vuoksi kaivoshankkeen virtaamamuutokset Simojokeen arvioidaan jäävän hyvin vähäisiksi.

Koska hankkeen aiheuttamat virtaama- ja vedenlaatumuutokset Simojoessa ovat kokonaisuudessaan vähäisiä, niillä ei arvioida olevan merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit luontotyypille eikä sen tunnusomaisille lajeille.

Luontodirektiivin liitteen II lajit, kirjojokikorento ja jokihelmisimpukka

Kirjojokikorento viihtyy purojen ja pienten jokien virtapaikoissa. Toukat elävät rantapenkoissa sekä sora- ja hiekkapohjilla. Natura-arvion mukaan hanke ei muuta fyysisesti kirjojokikorenon elinympäristöjä eivätkä vähäiset vesistövaikutukset heijastu lajien nykyisiin esiintymiin heikentävinä vaikutuksina.

Jokihelmisimpukan tiedossa olevat elinalueet sijaitsevat Portimojärven yläpuolisella Simojoella eikä hankkeesta arvioida kohdistuvan nykyisiin kantoihin heikentäviä vaikutuksia. Hankkeella ei myöskään arvioida olevan sellaisia vesistövaikutuksia, jotka heikentäisivät lajien mahdollisuuksia esiintyä Portimojärven alapuolisissa vesistöissä.

Yhteisvaikutukset turvetuotannon vesistö päästöjen kanssa

Suhangon kaivoshankkeen yhteisvaikutukset Simojoen valuma-alueella sijaitsevien turvetuotantohankkeiden kanssa jäävät arvion mukaan vähäisiksi. Niiden ei arvioida aiheuttavan merkittävää heikennystä Simojoen Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Arvion mukaan hankkeella on vähäinen kielteinen vaikutus Simojoen Natura-alueen eheyteen.

Lapin ELY-keskuksen lausunto

Arvioinnin asianmukaisuus

Suhangon kaivoshankkeen Natura-arviointi on tehty osana Suhangon kaivoshankkeen laajennuksen ympäristövaikutusten arviointia. Arvioinnissa on ollut käytössä Pöyry Finland Oy:n laatima Suhangon kaivoshankkeen YVA (2013), Alleco Oy:n tekemä jokihelmisimpukkaselvitys (2013), riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen lohitiedot sekä Simojoen Natura-alueen tietolomake.

Natura-arvioinnissa on esitetty hankkeen perustiedot ja vaikutusten arviointiin liittyvät lähtötiedot pääasiassa hyvin ja riittävästi. Joissakin tapauksissa vaikutuksia koskevat johtopäätökset olisi ollut syytä esittää perusteellisemmin Natura-arviossa tai vaihtoehtoisesti viitata selvästi YVA-selostukseen. Yksi tällainen keskeinen asia liittyy prosessin ylitevesien ja aluevesien purkamiseen. Natura-arviossa todetaan, että ylitevedet puretaan Kemijoen vesistöalueelle, muita prosessivesien purkusuuntia ei ole. Arviossa olisi pitänyt esittää, miten tämä asia on varmistettu ottaen huomioon, että suuri osa louhoksista sijoittuu Simojoen valuma-alueelle.

Natura-arvioinnin epävarmuustekijöistä on todettu, että kaivoshankkeen vaikutusten arviointiin Simojoen luontoarvoihin ei kokonaisuutena liity merkittäviä epävarmuustekijöitä. YVA-selostuksessa on kuitenkin käsitelty vesistövaikutusten arviointiin liittyviä epävarmuuksia. Niillä on myös yhteys kalataloudellisten vaikutusten arviointiin. ELY-keskus huomauttaa, että Natura-arvioinnissa olisi ollut asianmukaista esittää, miten edellä mainitut epävarmuustekijät on otettu huomioon arvioinnissa ja sen johtopäätöksissä.

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arvioinnissa on aivan oikein tunnistettu kaivoshankkeen oleelliset vaikutustyypit Simojoen Natura-alueen suojeluperusteisiin. Valuma-alueiden pieneneminen, aluevesien johtaminen Simojoen vesistöalueelle sekä Ylijoen siirrosta aiheutuvat muutokset ovat keskeiset luonnontilaan vaikuttavat tekijät.

Päästöt on arvioitu vesitaselaskelmiin ja kaivostoiminnasta muodostuvien vesijakeiden laatuarviointeihin perustuen. Vesistökuormituksen arvioinnissa on oletettu, että kuormitus kohdistuu suoraan Simojokeen ja aluevedet johdetaan käsittelemättöminä vesistöön. Päästöarviot on tehty hydrologisilta olosuhteiltaan keskimääräisenä ja poikkeuksellisen sateisena (1/100 vuodessa toistuva) vuotena. Vaikutusarvioinnin lähtökohdat ovat ELY-keskuksen näkemyksen mukana perusteltuja ottaen huomioon hankkeen laajuuden ja pitkäkestoisuuden.

Joissakin tapauksissa tulosten tarkastelu jää hieman epäselväksi. Esimerkiksi kiintoaineen vaikutusarvioinnista ei käy ilmi, onko kiintoainelaskelmissa otettu huomioon Ylijoen uoman siirtämisestä aiheutuva kiintoainekuormitus vai pelkästään maa-ainesten läjityksestä ja sivukivikasojen pintavalunnasta aiheutuva kuormitus.

Natura-arvioinnissa on otettu huomioon myös luontotyyppille ominaiset lajit kuten asianmukaiseen arviointiin kuuluu. Lähtötietoina on käytetty lohen poikastiheyksiä ja vaelluspoikasten määriä sekä kalastustiedustelujen tuloksia. Tässä yhteydessä olisi ollut syytä esittää tietoja myös lohen poikastuotantoalueista.

Natura-arvioinnissa ei ole käsitelty kaivoksen sulkemista ja sen vaikutuksia Simojoen Natura-alueeseen. Natura-arvioinnissa tulee kuitenkin tarkastella hankkeen koko elinkaaren aikana syntyviä vaikutuksia, joten tältä osin Natura-arvio on puutteellinen.

YVA-selostuksesta kaivostoiminnan lopetusta on käsitelty yleisellä tasolla. Kaivostoiminnan loputtua louhoksista poistetaan pumput ja näin mahdollistetaan niiden täytyminen vedellä. Louhosjärvien ylitevedet valuvat luontaisesti Simojoen vesistöalueelle. YVA-selostuksen mukaan louhosten täytyessä veden sulfaatti- ja metallipitoisuudet tulevat nousemaan luonnontilaista tasoa korkeammalle tasolle. Todennäköisesti myös pH tulee olemaan happamalla tasolla. Pintaveden vedenlaatu louhosjärvissä on todennäköisesti alusveden laatua parempi.

YVA-selostuksen mukaan ylitevesien vaikutukset vastaanottavissa vesistöissä arvioidaan jäävän todennäköisesti pieniksi, vaikka louhosjärvien veden laatua ja ylitevesien määrää eri olosuhteissa ei olekaan tarkemmin arvioitu. ELY-keskus ei pidä Natura-arviointia tältä osin riittävänä sen varmistamiseksi, ettei hankkeesta aiheudu pitkälläkään aikavälillä merkittäviä kielteisiä vaikutuksia Simojoen Natura-alueelle. ELY-keskus katsoo, että Natura-arviointia on

täydennettävä kaivoksen sulkemisen ja siitä mahdollisesti aiheutuvien vesistövaikutusten arvioinnilla.

Hankkeen yhteisvaikutusten arvioinnissa on otettu huomioon turvetuotanto. Arvioinnissa todetaan, että yhteisvaikutusten arviointi on vaikeaa, koska kaivostoiminnan ja turvetuotannon päästöt vesistöön ovat erilaisia. Molemmat lisäävät Simojoen kokonaisravinnekuormitusta ja sillä voi olla paikallisesti merkitystä. ELY-keskus huomauttaa, että kokonaiskuvan saamiseksi turvetuotantoalueet ja niiden vaikutusalueet suhteessa Simojen Natura-alueeseen olisi ollut syytä esittää kartalla.

Hankkeen vaikutukset Simojoen luontoarvoihin

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan on ilmeistä, että Suhangon kaivoshankkeella on jonkin verran vaikutuksia Simojoen fysikaalis-kemialliseen tilaan. Vaikutukset jäävät todennäköisesti kuitenkin melko vähäisiksi. Näin ollen ELY-keskus katsoo, ettei hankkeella ole merkittävästi heikentäviä vaikutuksia luontotyyppille Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit eikä sille tyypillisille lajeille.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Simojoen Natura-alueen suojeluperusteisiin kuuluva kirjojokikorento (*Ophiogomphus cecilia*) on luonnonsuojeluasetuksella (714/2009) rauhoitettu laji. Uhanalaisuusluokituksessa laji kuuluu luokkaan elinvoimainen (LC).

Jokihelmisimpukka (*Margaritifera margaritifera*) on rauhoitettu (luonnonsuojeluasetus 714/2009), uhanalainen ja erityisesti suojeltava laji (luonnonsuojeluasetus 913/2005). Uhanalaisuusluokituksessa laji on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN). Jokihelmisimpukka on myös luontodirektiivin liitteen IV (b) laji, joka edellyttää tiukkaa suojelua.

Jokihelmisimpukan tunnetut esiintymät sijaitsevat Portimojärven yläpuolisissa vesistöissä. ELY-keskus toteaa, että käytettävissä olevan aineiston perusteella kaivoshankkeella ei ole niihin heikentäviä vaikutuksia.

Jokihelmisimpukan esiintymisestä Portimojärven alapuolisissa vesistöissä ei täyttä varmuutta kuitenkaan ole, koska selvitykset kattavat vain murto-osan vesistöä. Tärkeintä on siten varmistua siitä, ettei kaivostoiminta pitkälläkään aikavälillä aiheuta sellaisia vesistövaikutuksia, jotka heikentävät jokihelmisimpukan mahdollisuuksia esiintyä Portimojärven alapuolisissa vesistöissä.

Yhteenvedona ELY-keskus toteaa, ettei hankkeella ole Natura-arvioinnissa esitetyn perusteella todennäköisesti merkittävästi heikentäviä vaikutuksia luontodirektiivin liitteen II lajeihin.

Kaivoshankkeen vaikutukset Simojoen Natura-alueen eheyteen

Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan toimivaltainen viranomainen voi antaa hyväksyntänsä hankkeen tai suunnitelman toteuttamiselle vasta, kun on varmistettu, ettei hanke tai suunnitelma vaikuta Natura-alueen koskemattomuuteen. Koskemattomuudella ei tarkoiteta alueen täydellistä luonnontilaisuutta, vaan sillä tarkoitetaan Natura-alueen eheyttä, jossa koko alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan tulee säilyä elinkelpoisena.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Suhangon kaivoksen rakentamisella ja toiminnalla on vähäinen kielteinen vaikutus Simojoen Natura-alueen eheyteen niin kuin Natura-arviossa on todettu. Kun otetaan huomioon, että kuormituksen on oletettu kohdistuvan suoraan Simojokeen tilanteessa, jossa aluevesiä ei puhdisteta, ei ole todennäköistä, että merkittävän heikennyksen kynnyks ylittyy.

Natura-arviossa onkin useampaan kertaan todettu, että vesistövaikutusarvio on edellä mainituista syistä erittäin konservatiivinen. Epäselväksi kuitenkin jää, kuinka aluevedet on tarkoitus puhdistaa. Natura-arvioissa aluevesien käsittelyvaihtoehdoiksi on esitetty seuraavat vaihtoehdot: aluevesien johtaminen käsittelemättöminä vesistöihin, laskeutusallas ja pintavalutuskenttä sekä kemikaalikäsittely ennen passiivisia käsittelymenetelmiä. Aluevesien puhdistusta ja sen vaikutusta vesistökuormitukseen ei kuitenkaan Natura-arvioinnissa käsitellä lainkaan. YVA-selostuksessa (s. 82) todetaan aluekuivatusvesiin liittyen, että *"eri läjitysalueiden vedet puretaan suunnitelman mukaisesti laskeutusaltaiden ja pintavalutuskenttien kautta lähimpään vesistöön"*. Tästä saa käsityksen, että käsittelemättömiä aluevesiä ei johdeta vesistöihin.

ELY-keskus korostaa aluevesien puhdistuksen tärkeyttä. Vesienhallinnassa tulee olla tavoitteena estää sellaiset virtaamien ja veden laadun muutokset, joilla on haitallisia vaikutuksia Simojoen Natura-alueelle ja sen tunnusomaisille lajeille.

Seuranta

ELY-keskus toteaa, että Suhangon kaivoshankkeen vaikutuksia Simojoen Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontoarvoihin tulee tarkkailla osana kaivoksen tarkkailua kuten arvioinnissa on todettu.

Yhteenveto

Lapin ELY-keskus katsoo, että Natura-arviointi ei ole riittävä sen arvioimiseksi, miten kaivoksen sulkeminen ja siitä mahdollisesti aiheutuva kuormitus vaikuttaa Simojoen luontoarvoihin ja pyytää täydentämään arviointia tältä osin. Lisäksi ELY-keskus pyytää selvittämään, miten on varmistettu, ettei louhosten kuivatusvesistä ja muista prosessivesistä aiheudu päästöjä Simojoen vesistöalueelle.

Tuiskukivalon närheikkö ja Saariaapa–Hattuselkä Natura-alueet

Natura-arvioinnissa on tarkasteltu myös luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen Natura-arvioinnin tarpeellisuutta muiden kaivoshankkeen läheisyydessä sijaitsevien Natura-alueiden osalta. Näitä ovat Tuiskukivalon närheikkö ja Saariaapa–Hattuselkä. Molemmat alueet kuuluvat Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisina yhteisön tärkeinä pitäminä alueina (SCI-alue).

Arvioinnissa Natura-alueista on esitetty niiden suojeluperusteet ja kuvattu etäisyydet kaivoshankkeesta. Tuiskukivalon närheikkö sijaitsee lähimmillään noin 4 kilometrin etäisyydellä ja Saariaapa–Hattuselkä noin 8–9 kilometrin etäisyydellä hankealueesta. Selvityksen ja muun asiaan liittyvän aineiston perusteella ELY-keskus katsoo, että ko. alueiden osalta Natura-arviointi ei ole tarpeen. Kaivoshankkeeseen liittyvän voimajohtolinjan vaikutukset Natura-alueille arvioidaan erikseen.

Runkauksen Natura-alue sijaitsee noin 14–16 kilometrin päässä kaivosalueesta. ELY-keskus katsoo, ettei hanke aiheuta Runkauksen alueen suojeluarvoihin merkittäviä heikentäviä vaikutuksia eikä Natura-arviointi ole siten tarpeen.

Luonnonsuojeluyksikön päällikkö

Päivi Lundvall

Ylitarkastaja

Liisa Viitala

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö / Aulikki Alanen

Metsähallitus Lapin luontopalvelut / Kristiina Hoikka